

The **FIVE YEAR PLAN**

- 1947. Great Britain and Possessions in Europe
- 1948. The British Empire in Africa
- 1949. The British Empire in Asia
- 1950. The British Empire in N. & S. America,
including all Western Hemisphere
- 1951. The British Empire in Australia and the Pacific

MEANS A COMBINED

BRITISH EMPIRE CATALOGUE & ENCYCLOPAEDIA

WILL APPEAR IN FIVE VOLUMES

The series will include a survey of:
POSTAL HISTORY,
ESSAYS, PROOFS AND SPECIMENS,
CANCELLATIONS,
SIZES OF SHEETS,
PLATING,
BIBLIOGRAPHY,
with comprehensive listings of
HANDSTRUCK
and
ADHESIVE
Postage Stamps

THE EUROPEAN VOLUME will be published during the SPRING of 1947 –
Price 21/– post paid

Send your order with remittance to

ROBSON LOWE LTD.,
50 PALL MALL, LONDON, S.W.1

Cables: "Stamps, London"

Telephone: Abbey 4034

Postverkets Frimerkesalg til Samlere

O s l o

Liste over ubrukke norske frimerker
sendes på anmodning

norsk FILATELISTISK TIDSSKRIFT

TIDSSKRIFT
FOR FRIMERKESAMLERE
UTGITT AV NORSK FILATELISTFORBUND

REDAKTØR: JARLE O. STENS DAL

Redaksjonens adresse:
Postboks 46 — Høvik

NR. 3-4

MARS-APRIL 1947

6. ÅRG.

Det norske Postverkets 300 års jubileum.

Av dr. PER GELLEIN
Formann i Norsk Filatelistforbund.

Det er vel ikke et menneske i dette land som ikke på en eller annen måte er avhengig av vårt postverk, men det er noen som er det i langt høyere grad enn andre, og det er vi filatelister. Det er postverket og dets forskjellige virkeområder og virkemåter som er grunnlaget for hele vår hobby. Og gjenstand for våre granskinger er ikke bare en enkelt art av postverkets etiketter, nemlig frimerkene, selv om disse står som en god nummer én. Nei, mange andre av postverkets trykksaker, dets stempler og meget annet har i høy grad fanget filatelistenes interesse og vært gjenstand for deres studier. Og under dette vårt arbeid har vi alltid mottatt god hjelp av postverket. Det har bistått våre forskere med råd og dåd og åpnet sine arkiver for dem i en utstrekning som neppe finner sitt sidestykke i andre land. Hvilken betydning dette har hatt for norsk filateli framgang innser vi alle, og vi benytter denne anledning til å framføre vår ærbødige takk.

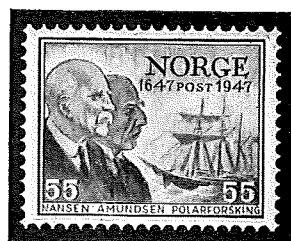
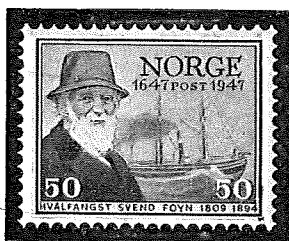
Selvsagt er vi ikke alle sammen enig i alt postverket foretar seg. Kritikken har til sine tider vært sterk, berettiget eller uberettiget, men i alminnelighet har samarbeidet vært både godt og positivt, og postverket har vist en velvillig innstilling til filatelistenes mange, og kanskje etter dets mening ofte underlige krav.

Med håp om fortsatt velvilje og med ønske om et utvidet og øket samarbeid frembærer de norske filatelister sine hjerteligste lykkønskninger til vårt postverks 300 års jubileum.

PER GELLEIN.

Det norske Postverkets jubileumsserie.

Tegnet av Per Frenger. Format 27,3 × 21,1 mm. Papir: uten vannmerke.
Trykt av Emil Moestue A.s. Tagging: 13. Ark: à 100 stk.

5 øre — rødilla	Hannibal Sehested — Akershus.
10 » — lys grønn	Postbonde.
15 » — lys brun	Tordenskjold — Orlogsskip.
25 » — oransjerød	Christian Magnus Falsen — Eidsvollsbygningen.
30 » — grå	Cleng Peerson — «Restaurationen».
40 » — blå	D/s «Constitutionen» — Christiania 1827.
45 » — fiolett	Hovedbanens åpning 1854.
50 » — rødbrun	Sven Foyn — Harpuncanon på hvalbåt.
55 » — oker	Nansen og Amundsen — «Fram» i isen.
60 » — blåsvart	Kroningen i Trondheim Domkirke 1906.
80 » — mørk brun	Kong Haakons heimkomst 7. juni 1945.

FILATELISTENE OG POSTVERKET

Av postdirektør Sten Haug

Herr redaktør!

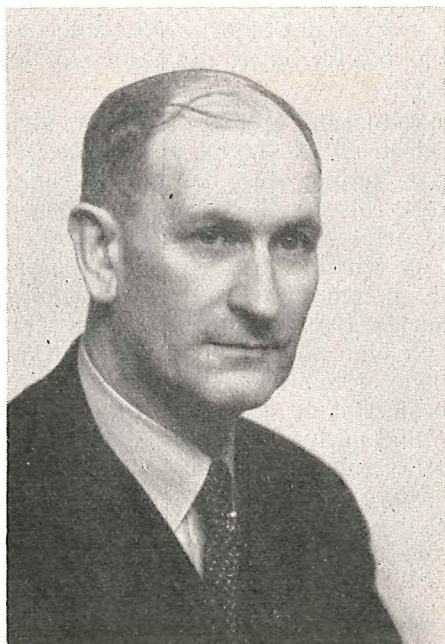
Jeg etterkommer gjerne Deres anmodning om i forbindelse med Postverkets 300 års jubileum å skrive noen ord om filatelistene og Postverket.

Det første norske frimerke ble tatt i bruk i 1855. Jeg antar at filateliens fikk sine første dyrkere omtrent samtidig med at frimerkene ble tatt i bruk, men det norske postverket hadde for sin del ingen større føling med frimerkesamlerne før i tiden omkring århundreskiftet. Siden har en kunnet registrere en stadig voksende interesse for alt som heter frankeringstyper.

Norsk filateli har ned igjennom årene hatt mange kunnskapsrike og kunstforstandige menn, hvis impulser og råd har vært til stor nytte for Postverket. Det ville føre for langt å nevne alle, men to navn er ikke til å komme forbi, nemlig dr. Justus Anderssen og Henrik Dethloff. Filateliens her hjemme ville neppe ha nådd så langt som den har uten disse herrers banebrytende virksomhet på frimerkeforskningens område.

Poststyret får hvert år en rekke forslag fra institusjoner, foreninger og arrangementskomiteer og ikke minst fra private personer med filatelistiske interesser, om utgivelse av nye frimerker i den eller den anledning. Dersom alle slike anmodninger skulle imøtekommes, ville det resultere i en lang rekke serier av nye frimerkeutgaver hvert år. Poststyret er nødt til å sikte forslagene meget nøye. En må ha for øye at frimerket først og fremst skal tilgodese Postverkets interesser og at det skal være et frankeringstegn. Av hensyn til posttjenesten må en unngå å få for mange frimerker av samme verdi. De forskjellige typer som utgis, må holdes til salgs ved de ca. 4600 poststeder, og opptelling, regnskapsførsel m. v. medfører et betraktelig arbeid for posttjenestemennene. Unødvendige frimerkeutgaver bør derfor unngås. Såvidt jeg forstår faller Postverkets og filatelistenes interesser sammen på dette punkt.

Det har imidlertid ikke vært til å unngå at Postverket har måttet utgi frimerker som også skal tjene andre interesser enn

Postverkets. Frimerket betraktes ikke lenger bare som et frankeringstegn, men også som et middel til å spre opplysning om landets kultur, om større begivenheter i dets historie m. v. Hittil har det norske postverket innskrenket seg til å gi ut minnefrimerker som har hatt en nær tilknytning til vår stilling som kulturnasjon. Det er forhåpentlig ingen større meningsforskjell om nytten i at frimerket brukes i dette øyemed.

Postverket har høstet visse erfaringer som kan sammenfattes slik: Det bør ikke trykkes for mange nye frimerketyper og i tilfelle bare nye typer som det er enighet om har sin berettigelse. De typer som trykkes, bør gis ut i så store opplag at alle som ønsker det kan få kjøpe dem. Det bør fastsettes en første salgsdag, og en bør unngå å trekke tilbake eller tilintetgjøre noen del av opplaget for ikke å vekke mistanke og usikkerhet med hensyn til det virkelig solgte opplag. Det bør foretas minst mulige forandringer med farger, papir, vannmerke og perforering av merkene.

De gjennomgående frimerketyper hos oss er posthorntypen og løvetyper. Disse

har ned igjennom tidene fått både ros og ris. Det er et spørsmål om ikke tiden nå er inne til å innføre nye frimerketyper. Poststyret er oppmerksom på dette spørsmål, som en håper å finne en løsning på i en ikke altfor fjern framtid. En må være klar over at det er et omfattende og vanskelig arbeid, og at det ikke kan løses i en fart.

Postmuseets åpning betegner virkelig-gjørelsen av et alment ønske. De lokaler vi har kunnet avse til museet, kan det sikkert reises enkelte innvendinger imot, men forhåpentlig vil de besøkende finne noe av verdi i museet. Filatelistene vil finne en temmelig omfattende samling av frimerker fra alle land. Samlingen er satt opp på blad som er laget for Postmuseet. Bladene er montert i store rammer av eik og beskyttet av glass på begge sider. Det er 4 blad på hver side av rammene, og antallet av rammer er 400.

Foruten utstilling av enkelte frimerker, blokker og ark, vil den besøkende få se en interessant kolleksjon av præ-filatelistiske

brev samt en samling av brev med norske dampskipspostavstemplinger.

Montering og teksting er utført av ingeniør Birger Engesgaard, som har ofret flere år på dette veldige arbeid. Den artistiske sans og filatelistiske viten som hver enkelt av de tallrike utstillingsrammer vitner om, må vekke alle kyndiges beundring. Ikke alene Postverket, men alle som er interessert i filatelien, skylder ingeniør Engesgaard takk for den utmerkede måte han har løst oppgaven på.

I anledning av 300 års jubileet gir Postverket ut en serie frimerker til minne om seg sjøl. Jeg skal ikke gi noen vurdering av serien. Det vil nok andre gjøre. Men bare uttrykke håp om at våre venner innen filatelien og andre blir tilfreds med merkene.

Jeg vil til slutt uttale ønsket om at det samarbeid som i den seinere tid er innledet mellom filatelistenes tillitsmenn og Postverket, må utvikle seg videre til fordel for begge parter.

31. januar 1947

Sten Haug.

Det norske Postverket 300 år.

En kort oversikt av postfullmektig E. B. Eriksen.

Allerede oldtidens kulturriker hadde postverk, omenn i sterkt begrenset form bare for kongene og statens embetsmenn. Med forskjellige tillempninger og uvesentlige forandringer holdt de seg til ut i middelalderen.

I Egypt er det således funnet brev fra ca. år 1400 før Kristus som viser at egyptiske og babyloniske konger har stått i brevveksling med hinannen, og i utgravninger i Mesopotamia er det funnet en mengde brev av forskjellig innhold fra ca. år 2000 før Kristus.

Brevene fra Egypt var skrevet på papir laget av papyrusplanten, og i Mesopotamia inngravert på leirtavler. De ble brakt fram av gående bud, løpere, som var plassert med passende mellomrom langs ferdselslinjene. Seinere ble også ridende bud benyttet.

Perserne tilla sitt postverk så stor betydning at kong Dareios I innrettet en

rikspost for hele riket under en sjef, altså en meget betydningsfull stilling. Posten ble kalt rytterpost, idet flinke ryttere fikk stasjoner langs vegene, så kongens brev og budskaper kunne nå hurtig fram. — Også i China var det et ordnet postverk, hvor ryttere brakte brevene fram til de viktigste steder. Inkaene i Peru hadde løpere som besørge brevene, likedan ordning var det i Mexico.

Romerne var berømte vegbyggere og hadde et sterkt utviklet vegnett med stor reisetrafikk. Det var innrettet hvileplasser eller vertshus langs vegene så de reisende kunne hvile ut. Også der var postverket meget godt utviklet.

I Hellas var det spesielle hurtigløpere som besørget brevene mellom kongene og deres befalingsmenn. En overlevering vet å berette at en konge som ikke ville at hans brev skulle bli lest av uvedkommende, lot sine slaver overbringe dem til en

annen konge han sto i forbindelse med. Slavene ble glattbarbert på hodet og brevet ble skrevet på hodehuden, og når håret så vokste litt ut, ble slavene sendt av gårde. Ved ankomsten til bestemmelses-

Postfullmektig E. B. Eriksen.

stedet ble de så barbert igjen og «brevet» lest. Men disse konger hadde samlermani, så de halshugget slavene og innlemmet «brevene» i sine biblioteker. Unektelig litt ubehagelig for brevbererne.

I denne forbindelse kan det for øvrig bemerkes at postførere og brevberere ned igjennom alle tider og i alle land har vært utsatt for overfall, mord og plyndring, enten de var gående, ridende eller kjørende.

*

Men med rikenes forfall forsvant også den regelmessige postgang som var bygd opp i hvert enkelt land og ble først litt etter litt gjenopptatt langt ut i middelalderen. Den mektige katolske kirke hadde sterkt bruk for et postverk for å holde forbindelsen med de mange kirker og klostre, og da ble det munkene som tok fatt på brevbeordringen.

Postverk ble også grunnet av forskjellige universiteter, som Paris og Bologna m. fl., likeså hadde de tyske riddere og hansabyene sine ordnede postverk. Men en forløper for det virkelige postverk var dog det som i 1504 ble opprettet mellom keiser Fredrik III og Nederlandenes, Frankrikes og Spanias hoffer av Franz

von Taxis. Han var egentlig italiener, men hadde i Tyskland antatt navnet von Taxis. Han fikk utvidet en regelmessig postgang, slik at han fikk rett til å befordre personer og post og beholde inntektene mot å føre den kongelige post gratis. Denne rett beholdt også hans etterkommere og tjente store summer, inntil staten overtok postverket i 1803 mot en passende erstatning. I noen av de tyske stater beholdt de dog sine rettigheter, utga også frimerker, de såkalte Thurn og Taxis, inntil rettighetene ble innløst i 1867 for 8 millioner kroner.

I Frankrike ble postverket opprettet i 1464 med poststasjoner langs vegene, hvor hester skulle stå parat til postførsel. Her fikk privatfolk lov til å bruke postverket mot å betale fastsatte takster. I England ble der i 1481 opprettet poststasjoner med ridende bud, seinere ble postkontor opprettet i London for brev til utlandet for engelske kjøpmenn, men først under Karl I, konge 1625—1649, fikk almenheten benytte postverket.

*

Det eldste etterretningsvesen i Norge var vardene som ble tent når budskap om ufred skulle sendes. Siden ble budstikken innført, den ble ført fra grend til grend av løpende bud, men var hovedsakelig benyttet til å samle folk til tinge.

Både i Norge, Sverige og Danmark utviklet postverket seg av skyssferden med en svak begynnelse og en langsom utvikling. Også her var det bare kongenes og statens interesser som ble tilgodesett, og det ble ansett som en stor gunst om private fikk lov til å benytte seg av det.

Den første som vites å ha nevnt noe om postverk i Norge, var biskop Hans Reff av Oslo som i 1525 foreslo for erkebiskop Olaf «at gjøre en Ordinantz med Heste paa det Viis som er i Italien» for at brevene skulle komme hurtig fram. Det var rimelig at den katolske kirke også i Norge hadde behov for hurtig samkvem med kirkene, og de hadde sikkert også her sine egne postbud eller postførere. Også etter reformasjonen, før regelmessig postgang ble innført, ja, sikkert også seinere, benyttet de seg av egne brevbud. Etter befaling fra Fredrik den annen gir således superintendanten i Trondhjems stift, herr Hans Mogenssøn, under en embetsreise i

Nord-Norge i brev datert Brønnøysund 23. juli 1588 ordre til prestene om at det ved hovedkirken skal holdes en soknedeign lønnet av almuen «och lade sig bruge till att reigse naar stigtens (stiftets) breffue och ærinde komme til præstegaarden».

Jens Juel, statholder 1618—29, søkte om å få postverk innført og at postbud måtte anordnes. Kongebrevet datert 4. mai 1625 var ikke helt avvisende, men antydte at de fornødne midler til opprettelse av et postverk måtte anskaffes i Norge. Det vites ikke hvilket svar stattholderen har gitt, men det ble iallfall intet av postverket dengang.

Den virkelystne stattholder Hannibal Sehested, som tiltrådte i 1642, fikk samme år utvirket en kongelig befaling til seg og kansler Jens Bjelke om å overveie hvorledes den i Norge sterkt misbrukte skyssferd eller friskyss skulle lettes eller avskaffes for å hjelpe almuen, langs vegene skulle det opprettes gjestgiverier med visse mellomrom, likeså hvordan vegene skulle forbedres best mulig og at postbud skulle anordnes mellom Kristiania og København. Det var store reformer som dermed ble brakt i forslag.

På stendermøte i Norge i oktober 1645 ble også drøftet forslag om «visse ordinære Postbudde mellem de principaleste Steder», slik at alle kunne få sine brev sendt fram.

Ved kongelig befaling av 4. april 1646 fikk rikshovmester Korfits Ulfeldt og stattholder Hannibal Sehested, som da oppholdt seg i København, ordre om å innlede forhandlinger om istandbringelse av et norsk postverk.

Kongens befaling lød slik:

«Vi beder Eder og naadigst ville, at I paa Middel og Veie være betænkt, hvorledes der visse Postbudde beqvemmeligst kan anordnes, som ordinære kan reise mellem vore Riger Danmark og Norge og særdeles mellem Vor Kiøbstad København og Vore Slotte Baahuus og Aggershuus, og siden med dennem handler som det giøre og forrette skulde, og Os om alting forstandiger.»

Og i kongebrev av 23. april samme år nevnes det at Sehested jevnlig «overland ved de forordnede Postbudde» skulle kor-

respondere med rikshovmesteren og gi ham underretning om når det av Kronens norske inntekter ble sendt penger til Danmark.

Ved organisasjonen av postverket benyttet Sehested seg av en Hendrich Morian, en hollandsk eventyrer, som han under 1. mai 1646 hadde antatt til general-auditør sønnafjells med en gasje av 300 rdl. året, og samme dag til sjef for det norske postverk med samme betaling.

Spørsmålet om postbøndenes privilegier ble avgjort ved en postordinans utstedt av Sehested på Akershus 15. desember 1646. Denne kjennes bare av en av stattholder Krabbe den 7. mars 1662 utferdiget kunnngjøring, hvori han sier å ha fått kongelig befaling av 24. desember 1661 om å «maintenere» ordinansens bestemmelser. Disse gikk ut på at bøndene skulle være fri for skyssferds- og utskrivningspenger, unntatt i krigstilstand og når det gjaldt å føre fram kongens penger, likeså skulle de være fri all innkvartering av krigsfolk, og en del andre lettelser for deres husfolk og tjenere. På dette grunnlag skulle altså postbefordringen ordnes innen landets grenser.

I kongebrev av 19. januar 1647 nevnes postverket blant de saker som statholder Sehested snarest og innen 1. mai skulle bringe istand.

Æren for opprettelsen av det norske postverk tilkommer ubestridt statholder Hannibal Sehested. Det antas at postbefordringen var ordnet mellom Kristiania og København innen 1. mai 1647, men opprettelsesdagen må settes til 17. januar 1647, begynnelsesdagen for de privilegier som var tilstått Hendrich Morian. Postverket ble ikke organisert som en statsinstitusjon, men som et privilegert foretagende av en privatmann; han skulle ha risikoen, men også fortjenesten av postverkets inntekter. Morian fikk generalpostmesters bestilling på livstid, og dessuten fikk hans arvinger privilegiet på 20 år.

Straks Sehested kom til Norge, tok han energisk og interessert fatt på dette arbeid, om hvis betydning han hadde en sjølstendig mening. Men også en annen mann, en hollandsk kjøpmann, Selio Marcellis, som nettopp var tilflyttet Kristiania, ville ha et ord med i laget. Han fikk utstrakte handelsprivilegier og ble snart den mest framtrædende representant for han-

del og industri i Norge. I en søknad til Kongen i 1653 sier han at han hadde innrettet postverket i Norge, men det rimelige er at han nok har kunnet gi Sehested gode råd, men ellers hadde nok hans virksomhet ved siden av Sehested en underordnet betydning. Seinere fikk han dog stor innflytelse på postverkets utvikling.

Om den videre administrasjon av postverket i privilegietiden kan nevnes at etter Morjans død i 1648 ble det utstedt et kongebrev i november med befaling til Sehested at han skulle anta en person til å forvalte postverket, uten å krenke Morjans arvingers privilegier. Men postverket vedble dog i flere år å bli forvaltet av Morjans enke eller iallfall i hennes navn. Hun fikk i 1650 kongelig konfirmasjon på privilegiet og dessuten i tillegg til sin manns rettigheter 300 rdl. i årlig pensjon og «besoldning» og 400 rdl. for de hallandske postbud, hvilke beløp skulle utbetales av lensherren på Båhus. Men i privilegietiden skulle hun og hennes arvinger forvalte postverket uten utgift for Kronen.

Enken Morjan døde i 1653, og det ble hennes svigersønn, Isaach van Geelkerck, som overtok styret av postverket. Han fikk i 1650 bestalling som ingeniør av Sehested. Men også Selio Marcelis søkte for sin sønn Gabriel at denne måtte få privilegiet på samme betingelser som Morjan, når deres privilegium var omme. Marcelis tilbød seg å styre postverket avgiftsfritt. På grunn av de store tjenester han ytet kongen, fikk han «Direction og Inspection» over det norske postverk, og 2 år etter fikk han av kongen tilsagn om at sønnen Gabriel skulle bli hans etterfølger i tilsynsstillingen og privilegiet etter de morjanske arvinger. Geelkerck hadde i juli 1653 fått konfirmasjon på de Morjan og hans arvinger tilståtte privilegier, og det ble overdratt ham og hans medarvinger å forvalte postverket.

Det oppsto naturligvis straks stridigheter og uenighet mellom disse to, og etter at en kongelig kommisjon hadde undersøkt saken, stadfestet kongen Marcelis direksjon over postverket. Og i 1655 bestemte kongen at da Marcelis hadde lovet å føre posten én gang ukentlig mellom begge riker i krig som i fred, skulle sønnen Gabriel etter faren ha samme rettigheter som ham. Etter utløpet av det morjanske privilegium skulle Marcelis og

hans arvinger de neste 20 år få det norske postverk på samme vilkår som Morjan.

Etter Geelkerck, som ble opptatt av militære gjøremål ved krigsutbruddet i 1657, ble en annen av Morjans svigersønner, Jakob Jensen, generalpostemester og styrer av privilegiet. Gabriel Marcelis endte sine dager ved selvmord i 1671, og etter ham ble Albert Schumacher Gyldensparre, Griffenfeldts bror, generalpostmester i Norge inntil 1677, da det tilfalt Kronen. Han overdrog straks styret av postverket til materialforvalter Anders Boyesen, som tillike ble postmester i Kristiania. Postverket ble i 1677 utbudt til auksjon, og stattholder Ulrik Fredrik Gyldenløve fikk tilslaget for 2000 rdl. året. Han lot Boyesen beholde styret av det.

I 1681 ble postprivilegiet overdratt til kongens eldste sønn med Sophie Moth, Christian Gyldenløve, da han var 7 år gammel, men da det ikke skaffet nok inntekter til hans underhold, fikk han det danske postverk i stedet i 1685, og det norske postverk ble da betrodde til hans yngre bror, Ulrik Christian Gyldenløve, samme år. Stattholderen hadde ordre om å føre tilsyn med postverket, men da han hverken hadde tid eller interesse for det, forpaktet han det i 1681 til sin sekretær Christian Stockfleth, sønn av biskop Stockfleth. Men han hadde heller ikke tid til det og fikk i 1682, da han reiste fra Kristiania, overdratt styret til borgermester Jens Hoppener i 1683, men det gikk ikke bra, og året etter ble han avskjediget og Boyesen påny innsatt som postmester i Kristiania og fikk forpaktet postverket på 3 år for 3000 rdl. året. Han fratrådte i 1687, og dermed opphørte postverket å bli styrt fra Norge; privilegiet ble nå overført til København under dansk ledelse. U. C. Gyldenløve, som var født i 1678, innehadde privilegiet til sin død den 8. desember 1719. Han hadde ingen livsarvinger, og postverket ble da underlagt det dansk-norske Generalpostamt med felles kasserer men med særskilt kasse, for at det skulle «tracteres separatim», som det het.

*

Først 16 år etter at regelmessig postgang var innført i Sør-Norge, ble postverket opprettet i Nord-Norge ved en kongelig forordning av 20. mars 1663, et-

ter forslag av den energiske lensherre i Nordland, Preben von Ahnen. At en kongelig forordning måtte til, synes å tyde på at Nord-Norge neppe ble betraktet som samhörig med det øvrige land, nærmere kanskje som en slags koloni. 2 ganger for året skulle posten gå fra Trondheim til Vardø, og det gjorde den da i 80 år helt til 1743. De land i Europa som hadde kolonier i andre verdensdeler, hadde sikkert både hyppigere og hurtigere postforbindelser med sine kolonier enn det halve Norge.

*

Administrasjonen av det norske postverk sto helt til 1814 under Generalpostamtet, som i 1809 ble omdøpt til Generalpostdirectionen. I denne lange tid tilfalt alle inntekter av postverket alle mulige slags stiftelser og institusjoner i Danmark, intet kom Norge tilgode.

I 1814 ble det underlagt 2. departement, noen måneder seinere 3. departement, og har siden vært underlagt forskjellige departementer. Inntil Norge fikk sin første postlov i 1871, besto omtrent alle bestemmelser om postverket av reskripter, forordninger, kongelige resolusjoner og særlover. Dette brakte naturligvis atskillig virvar i administrasjonen. Især tiden etter 1814 var en vanskelig tid med å få rette litt opp i forskjellige ting. Og helt til 1870 var det vedkommende departement som ordnet med postverket, Stortinget hadde vel ikke så mye å si selv i bevilgnings spørsmål, iallfall lot det til at det var meget vanskelig for Stortinget å få nøye rede på inntekter og utgifter inntil 1850-årene, kanskje også litt seinere. Personalet ved postkontorene ble antatt og lønnet av postmesteren. Men de internasjonale postforbindelser etter 1870, især verdenspostkonvensjonen i 1874, satte større krav til postfunksjonærene ved den økende utenrikske forbindelse og de mange nye arbeidsgrener som etter hvert vokste fram. Postelever med midelskoleeksamen ble derfor antatt av departementet i siste halvdel av 1880-årene, de skulle tjenstgjøre i ferier, under sykdom m. v. I 1889 ble betingelsene for opptakelse kunngjort i Poststyrets sirkulærer. Den første posteksamen ble holdt 1904, men noe egentlig postkursus var det jo ikke før i 1920 og 1922, og siden et

langt hopp til 1938. Depresjonen og konjunkturedgangen virket ikke minst på Postverket og dets funksjonærer.

Etterhvert som postmengden steg, måtte også postbudenes antall bli større; dette skjer også i de gode år omkring 1890 og utover. Budstyrken ved de forskjellige postkontorer søkes tilpasset etter behovet. Endelig i 1885 ble det antatt landpostbud til å bringe post ut i laddistrikten, først fra Kristiania. Siden er det ansatt landpostbud over hele landet til gagn og glede både for Postverket og folk i laddistrikten.

*

De første år etter 1660 var det i alt 13 postkontorer i byer og ladesteder i Norge og ett i København. I 1743 var tallet øket til 19, i 1811 til 25, iberegnet Helsingør og Københavns norske postkontorer og et nyopprettet i Nord-Norge, Nordlands Postcontoir i Terråk. I 1814 ved atskillelsen fra Danmark kom hertil 6 postekspedisjoner og 97 poståpnerier. Poståpneriene fikk først etter forordningen av 4. august 1758 et offisielt preg over seg, — tidligere var de nærmest å betrakte som private poståpnersteder. I 1838 var tallet 23 postkontorer, 7 postekspedisjoner og 176 poståpnerier. I 1857 var det i alt vel 400 poststeder i landet, og i 1945 i alt 4822, derav 93 postkontorer, 67 underkontorer, 3407 poståpnerier, 1047 brevhus og 208 reisende poststeder på jernbane og dampskip.

*

Den viktigste postrute fra begynnelsen av var naturligvis fra København over Helsingør gjennom Sverige til Kristiania for Kronens post. De næringsdrivende hadde til å begynne med liten brevveksling innenlands, så det ble også den eneste offisielle forbindelse med utlandet. Fra Bergen gikk korrespondansen sikkert i stor utstrekning med skip til nord-européiske land. De andre ruter som ble opprettet, var fra Kristiania gjennom Gudbrandsdalen over Dovre til Trondheim, og til Bergen gjennom Valdres over Filefjeld—Lærdal—Gudvangen og Voss, og ruten til Bragernes og Skien med sidelinje til Kongsberg. Fra 1652 ble det postforbindelse mellom Kristiania og Kristiansand, og noen år etter mellom Kristiansand og Stavanger; en kort tid i årene

1657—1660 var det også en postrute mellom Stavanger og Bergen. Kristiansand hadde en lettvinnt forbindelse med Jylland hele året, så brev ble sikkert sendt denne vegen med skip.

I den første tiden var det postgang én gang ukentlig mellom København og Kristiania, posten brukte i gunstige tilfeller omkring 5 døgn hver veg. Mellom Kristiania og Trondheim brukte den til å begynne med 10—12 døgn, men seinere omkring eller før 1700 ca. 6 døgn, og mellom Kristiania og Bergen 7—8 døgn.

I krigsårene var postgangen selvfølgelig uregelmessig og var vel i forfall ved slutten av privilegietiden. Postgangen gjennom Sverige var naturligvis avbrutt mellom Norge og Danmark, og posten ble sendt med galioter til Jylland fra Norge. Dette var særlig tilfelle under krigen 1807—14; når skipene ble kapret, ble posten enten tatt eller kastet overbord.

Utvidelsen av postrutene og hurtigere postgang gikk det dog svært smått med helt til omkring 1800. Etterhvert som lese- og skrivekyndigheten steg, ble kravene større, især fra de næringsdrivende. Den mann som påskyndet utviklingen mest i denne tid, var postkontrollør Jens Schancke. Han fikk i 1752 i oppdrag å bereise samtlige postruter og inspisere postkontorene. Han satte seg godt inn i forholdene, kom med forslag om forbedringer i postgangen og bedre kår for postbøndene, og gjorde i det hele tatt et stort og grunnleggende arbeid for Postverket. Især kan Nord-Norge takke ham, idet det ved hans hjelp fikk postgang 8—9 ganger året, altså hver sjette uke, fra 1768.

Fra omkring 1800 ble postgangen litt bedre og hurtigere. En postrute ble opprettet for Københavnerposten over Moss—Horten for post til Vestfold, og seinere hele Vestlandet, hvorved mye tid ble spart inn. Etter 1814 ble det innført postgang 2 ganger ukentlig til Trondheim og seinere til Bergen og Stockholm fra Kristiania. Fra 1822 ble det direkte postgang fra Romsdal til Kristiania istedenfor tidligere over Bergen, og fra 1830 Kristiania—Magnor—Stockholm. Etter 1805 ble det postgang hver tredje uke fra Trondheim til Alta, 1798—1807 en vinterpost én gang månedlig mellom Torneå og Alta, og fra 1822 fra Haparanda til Alta og Tromsø.

Da dampskipene begynte ble det naturligvis mere fart i samferdselen til sjøs.

Postverket kjøpte de to første dampskip i Norge, og disse ble satt i fart våren 1827 i ukentlig rute, den ene mellom Fredriksvern—Göteborg—København, og den andre i ruten Kristiania—Kristiansand. I 1838 begynte dampskipsfarten på Nord-Norge om sommeren hver tredje uke mellom Trondheim—Tromsø—Hammerfest. Stor var gleden over at posten plutselig kom fram på 9 dager fra Kristiania til Tromsø. (I parentes kan nevnes at under siste krig hendte det at post fra Oslo begynnelsen av desember, kom fram til Aust-Finnmark i februar, og post fra Møre brukte opptil 38 dager til Tromsø.) I 1853 ble det satt igang en sommerdampskipsrute hver annen uke mellom Hammerfest og Vadsø. I 1860 sluttet båtposten i hovedruten i Nord-Norge, og omtrent samtidig ble dampskipsrutene overtatt av private selskaper med statsstøtte. Etterhvert ble rutene utvidet til tre ganger ukentlig og mere i hovedrutene, i Nord-Norge var det dog ennå i 1876 bare to ukentlige turer til Tromsø og én til Finnmark. Men i og med byggingen av jernbaner og utvidelse av dampskipsrutene ble postgangen hyppigere og fortere etter 1870-årene, postekspedisjoner ble opprettet på dampskip og jernbaner også i forbindelse med utlandet. Det må her nevnes at den første jernbane ble åpnet i 1854 mellom Kristiania og Eidsvoll.

Etter forrige verdenskrig er også bilene tatt i bruk i hovedruter, hvor det ikke er jernbane, og i de aller fleste bipost-ruter. Den mest revolusjonerende utvikling er dog med flyene, som de siste år er tatt i bruk praktisk talt over hele verden.

*

Postverkets virkeområde utvides også litt etter litt i alle disse år. En slags pakkepost ble forsøkt innført i 1750-årene—men den ble ikke av lang varighet. Først i 1810 ble det innrettet en pakkepost sørpå mellom enkelte byer, men det lot ikke til at det var noe særlig behov for den heller, for også den ble det slutt med etter en tid. De dårlige veger hadde vel kanskje den vesentligste skyld. Men etter postloven av 1871 ble det litt fart i pakkepostsendingene, og den har som alt annet hatt en rivende utvikling.

Bankosedler ble tillatt sendt i 1745.

Den første trykte avis i Norge utkom

i 1721, men stanset en kort tid etter. Den neste ble Christiania Intelligenz-Seddeler som utkom i 1763, og noen år etter ble den etterfulgt av aviser i Bergen og Trondheim.

I 1848 ble kartering av alminnelige brev opphevet.

I 1855 ble frimerket innført med ensartet porto for hele landet. Det skal her nevnes at til å begynne med var det ikke frankeringstvang for brev; verdi- og rek.-brev måtte forutbetales, men på verdibrev kunne det ikke settes frimerker før i 1877 og da bare inntil 4 merker på hvert brev. Først i 1886 ble bruken av frimerker helt gjennomført.

Fra 1871 ble postoppkrav på pakker tillatt, i 1883 ble postanvisninger innført og i 1888 telegramanvisninger. Brevkortet ble oppfunnet av østerrikeren Hermann i 1869 og ble tillatt benyttet i det norske postverk i 1883. Kortene ble som kjent meget populære og den egentlige juletrafikk begynte i 1885. Også andre arbeidsfelter er innført, således girovirksomhet som ble stadfestet ved kongelig resolusjon

i 1946. Det er vel forhåpentlig bare et tidsspørsmål når postsparebank også blir innført hos oss.

*

Den verdensomspennende organisasjon posttjenesten nå omfatter og den kolossale utvikling den har hatt, skyldes først og fremst sammenslutningen av mange lands postverk ved verdenspostkonvensjonen i 1874, som siden er etterfulgt av mange konvensjoner til forbedringer og forenkling av postarbeidet. Grunntanken ved postkonvensjonene var avskaffelsen av transittporto for derved å få ensartet porto over hele verden.

Fra langsomtgående brevbærere med noen få brev i vesken i noen få ruter, har nå pakkepost og aviser erobret det største volum daglig med hele jernbanevogner og velfylte lasterom i postførende skip, og alle slags transportmidler i den moderne postførsel er tatt i bruk.

Til slutt en hilsen til det norske postverks 300 årsdag:

Vivat, crescat, floreat.

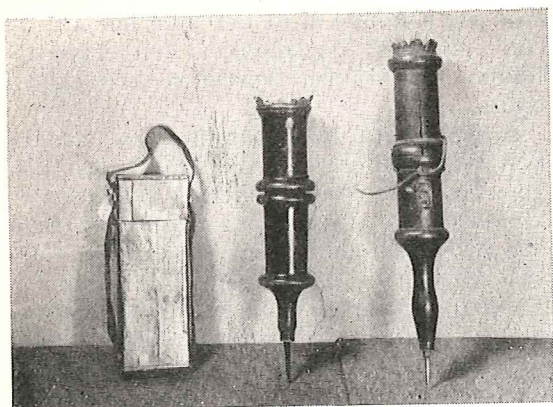
Postmuseet.

Av postinspektør EINAR TOMMELSTAD,
Postmuseets styrer.

Blant frimerkesamlere synes den oppfatning å gjøre seg gjeldende at et postmuseum først og fremst er en institusjon som har samlinger av innenlandske og utenlandske frimerker å vise fram. Det inntrykket har iallfall jeg fått.

Frimerkesamlingene i et postmuseum er naturligvis etter hvert blitt en meget betydningsfull og interessant del av samlingene; men det var ikke frimerkene som var foranledningen til at postmuseums-tanken oppsto.

Det var generalpostmester *Heinrich von Stephan* som fikk i stand det første postmuseum, det tyske. Stephan bestemte den 24/8 1872 at en ved den tyske sentralpostforvaltning skulle opprette et *teknisk* museum. Museet skulle blant annet omfatte samlinger av gjenstander fra transport- og ekspedisjonsinnretninger, i naturlig størrelse når det gjaldt f. eks. postkasser, kopieringsmaskiner, post-ur, fangapparater, postsekker, postbudvesker o. likn., og i modeller når det gjaldt f. eks. postkjøre-

Budstikker av forskjellige typer.

tøyer, jernbanepostvogner, postdampskip o. likn.

Seks år seinere, besluttet Verdenspostkongressen i Paris 1878 at Verdenspostforeningens medlemsland skulle utveksle frimerker med hverandre. — Etter dette tidspunktet er de forskjellige lands postadministrasjoner blitt eiere av store samlinger av frimerker som ganske naturlig er gått inn i postmuseumssamlingene.

Det første tegn på at interessen for gamle dagers postverk i vårt land var vakt, finner en i Poststyrets sirkulære nr. 11/1885, der det står:

«De ved Postanstalterne beroende, postvæsenet tilhørende Inventariesager, der ikke lenger benyttes, bedes snarest muligt indsendte til Departementets 3die Postadministrationskontor.»

To år seinere er denne appellen gjentatt, nemlig i Poststyrets sirkulære nr. 31/1887.

I 1901 deltok Poststyret i en større kulturhistorisk utstilling som ble avholdt på Bygdøy. Det var posthistorikeren *Hans Larsen Berrum* — fra 1906 til 1914 styrer av Kristiania Omkarteringskontor — som foresto utstillingens postavdeling.

Fagpressen skrev bl. a. følgende om den posthistoriske utstillingen:

«Poststyrelsen, der ved Hr. Postekspeditor *Berrum* som Arrangør har foranstaltet denne Specialudstilling og derved saa at sige har gjort Begyndelsen til et norsk Postmuseum, fortjener herfor al Anerkjendelse; thi omend Antallet af de udstillede Gjenstande ikke er saa overvældende stort, saa frembyder de dog meget af Interesse.»

Seks år seinere i Poststyrets sirkulære nr. 39/1907, kom følgende kunngjøring:

«I Poststyrelsen har men begyndt at

samle ældre arkiv- og inventarsaker og andre ting, der kan være av interesse for at vise postvæsenets utvikling gjennom tiden m. m.

Saafermt der ved postanstalterne maatte bero saadanne ældre saker, vilde man anse det av stor interesse, om de blev indsendt til Poststyrelsens 2det administrationskontor til indlemmelse i postmusæet.»

Tanken om opprettelse av et norsk postmuseum er trolig over 60 år gammel og sikkert 40 år gammel.

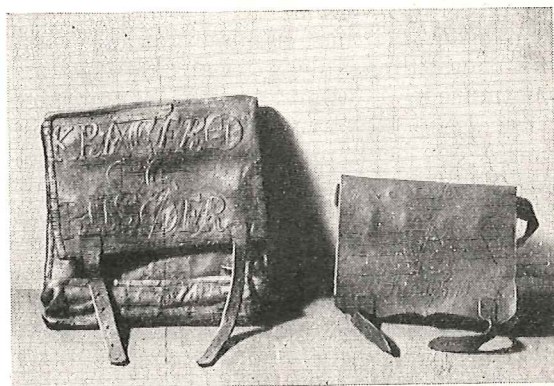
Ekspedisjonssjef i Handelsdepartementets kommunikasjonsavdeling, *Job Thode Sommerschild*, skrev den 6/5 1935 bl. a. følgende om postmuseumssaken til daværende statsråd *Alfred Madsen*:

«Jeg antar imidlertid at denne saks avgjørelse bør overlates til postdirektøren både hva angår spørsmålet om nu å gå til anskaffelse av særskilt museumsrum og om hvorledes dette i tilfelle bør ordnes.»

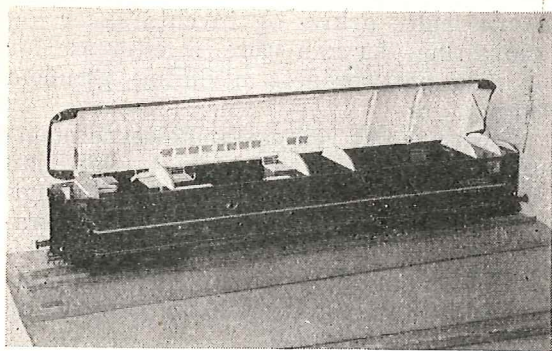
Statsråd *Alfred Madsen*, Handelsdepartementets daværende sjef, sluttet seg til dette den 7/5 1935. Postdirektøren fikk således frie hender til å ordne saken. Det er nå 12 år siden.

Da postmuseumsarbeidet for noen år siden ble pålagt meg, kvidde jeg meg for å overta det. «Samlingene» viste seg nemlig å bestå av et par kott med skrammel og skrot, dekket av millimetertykt lag støv; alt sammen mer eller mindre defekt. Det var bare få ting som kunne brukes, og da vesentlig våpen, vesker og posthorn. Opplysninger om hvorfra sakene skrev seg, manglet i de fleste tilfelle. — Dessuten var det i nazitiden —

Ved å bla gjennom tidligere dokumenter i postmuseumssaken, fant jeg ut at sakens løsning stadig hadde strandet på

Gamle postvesker fra Kristian VII.s tid.

Moderne jernbanepostvogn. Oslo—Kornsjo 1939.

lokalespørsmålet. Av mangel på skikkede lokaler hadde en ikke kunnet motta forskjellige posthistoriske gjenstander som i tidens løp var blitt tilbudt postmuseet. — Nettopp dette fikk meg til å arbeide etter en bestemt taktikk. Jeg så det slik at det først gjaldt å skaffe tilveie så mange museumsting som mulig — plass måtte jo tingene ha når de etterhvert kom — og da mente jeg løsningen av lokalespørsmålet ville tvinge seg fram. Denne taktikken har ført fram —. Hvis ikke noe helt uforutsett inntreffer, vil det norske postmuseum kunne åpne sine dører 15. april 1947 i samband med feiringen av Postverkets 300 års jubileum. — Jeg håper jeg skal greie det tross alle vanskeligheter som jeg har hatt og fremdeles har med hensyn til anskaffelser av nødvendig teknisk utstyr, arbeidshjelp m. v.

Skipsbygningsingeniør *Birger Engesgaard*, som det neppe er nødvendig å presentere nærmere for bladets lesere, har under krigen arbeidet på spreng med å få montert Postmuseets frimerkesamlinger. Hr. Engesgaars innsikt i filatelistiske spørsmål, kombinert med hans tekniske viten, har vært til uvurderlig hjelp under planleggingen av utstillingsanlegget for frimerker. Vi har sammen studert frimerkeutstillingsanlegg ved forskjellige postmuseer i utlandet, men har måttet finne fram til et system som kunne tilpasses den bevilgning som sto til rådighet og de lokaler som disponertes. — Jeg tror vi har greid det nokså bra. Vi regner med å kunne stille ut ca. 80 000 frimerker, foruten en ganske omfattende samling «Nor-ge». Plass til framtidig utvidelse av frimerkeutstillingsanlegget har vi også tenkt på. Det vil neppe bli plassmangel før vi kommer oppimot det dobbelte antall merker. Uten hr. Engesgaars bistand og råd

tror jeg å kunne si at det ville ha blitt så som så med Postmuseets frimerkesamlinger. Nå tør jeg trøstig se kritikken i møte.

Postmuseets hovedsamling av frimerker var evakuert til Lillehammer før krigen. Her falt den i tyskernes hender som «krigsbytte». Det lyktes imidlertid å få den levert tilbake i uskadd stand. Vinteren 1944 ble samlingene evakuert til Kongens gruve på Kongsberg. Samlingene var pakket i treforete stålskrin, konstruert av hr. Engesgaard. I gruva ble disse skrinene låst inn i 2 medbrakte stålpateskap. På vegen til Kongsberg ble vi stoppet av Gestapo i nærheten av Hokksund, men da vi lot dem forstå at vi var «forbannet» over at en offisiell postbil med farge og posthorn og alt i orden ble stoppet på landevegen, gikk det ganske glatt med å komme videre.

Våre frimerkesamlinger ble kjørt med ekstratog bestående av lokomotiv, fire godsvogner og en passasjervogn, ca. 3 km inn i fjellet, 400 meter under jordoverflaten. Det er kanskje også en slags rekord. Stiger *Sannes* som er bestyrer av Sølvverksmuseet på Kongsberg, sørget for at vi fikk plass i en elektrisk oppvarmet og knusktørr «Dovregubbehall» i gruva. Det skal han ha hjertelig takk for. Egentlig skulle frimerkesamlingene våre ha vært plasert i en liten «hule» kloss opptil et større lager av bilringer som tyskerne hadde lagret i Oslo kommunes 4 etasjes arkivrom inne i fjellet. Der lå det for 5 millioner kroner i bilringer. Og det var truffet forberedelser til å få lageret tilintetgjort hvis det ble nødvendig. Det ble ikke tilintetgjort, men det kunne vi jo ikke vite noe om den gangen.

Høsten 1945 kjørte jeg frimerkesamlingene våre tilbake til Oslo. De hadde ikke tatt den ringeste skade av oppholdet i fjellet.

Jeg vil ikke her komme inn på hva Postmuseet har å by på R og RR. Jeg er for øvrig ikke kompetent til det. Det som jeg vurderer høyest er vår samling av dampskipsstemplede brev. Postekspedisjoner på skip er det ikke noe land i verden som har eller har hatt tilnærmelsesvis i samme utstrekning som Norge.

Postmuseets samlinger omfatter for øvrig modeller av postkontorer, postskip, postbåter, postførende rutebiler, postførende fly, jernbanepostvogn, tran-

sportmateriell av forskjellig slags, postkjøretøyer, postbiler m. m. Våpensamlingen er ganske fyldig, likeså samlingen av posthorn. Postvesker av forskjellige typer har vi en del av, likeså av postskilt, postkasser, postførerur, postførerskilt, stempler og signeter. Dessuten har det lyktes meg å få i stand en ganske stor samling av budstikker. — Mer vil jeg ikke si om samlingene.

Når Postmuseet skal kritiseres av museumsfagfolk og filatelister, håper jeg de vil la være å stene meg. Som museums-

mann er jeg autodidakt, og filateli har jeg ikke stort mer greie på enn det som jeg nødvendigvis har måttet få under mitt arbeid med å få istand Postmuseet vårt. — Jeg tror jeg tør si at det er kommet istand på rekordtid og dessuten under ekstraordinært vanskelige forhold på mer enn én måte. — Jeg har imidlertid gjort mitt beste. Det er mitt håp at Postmuseet vil bli til glede både for mine kolleger i Postverket og for våre venner filatelistene.

Postmuseet får lokaler i Oslo postgård, 7de etasje, inngang fra Prinsens gate.

De usjatterte 12-øremerker og overtrykksmerkene 2 øre på 12 øre.

Av J. Jellestad.

I følge kontrakt av 29.—31. aug. 1882 skulle der trykkes 3 millioner 12-øremerker. Herav skulle 200 000 leveres innen utgangen av året og være av *grønn farge*. Resten av opplaget skulle *ha brun farge* og tas i bruk når de grønne merkene var oppbrukt.

12-øremerkene ble levert fra trykkeriet 2. januar 1883 i et samlet antall av 1 522 100 stykker, 214 800 grønne og 1 337 300 brune. Av disse ble kassert 48 800 (farge ikke angitt). I terminen 1882/83 ble levert 1 503 000 og 1883/84 1 535 000 brune merker. Nettoantallet av de leverte brune 12-øremerker var 25. mai 1883 3 091 700 stykker.

PLATE I

12 øre, matt olivengrønn.

Merkene er utført i boktrykk fra Chr. Johnsen, Christiania. Trykkplatene var sammensatt av stereotyperte klisjeer. Der er nyttet 2 trykkplater samtidig (2×100 = høyre og venstre ark). Jeg har hatt anledning til å studere de største blokkene som er kjent av mattgrønne 12-øremerker. Sammenholdt med helark (og rekonstruerte ark) av 12 øre grålig brun og 12 øre brun med overtrykk «2 Øre» har jeg kunnet klarlegge plateproblemet.

Det viser seg at dobbeltplaten som ble nyttet *til 12 øre mattgrønn* også ble *nyttet til de brune merkene i fargene a og b*. mens der til c (oransjebrun) ble nyttet en ny plate. Karakteristiske platefeil som fins på brune «høyre og venstreark», finner jeg igjen i de mattgrønne (fig. 1 og 2).

12 øre grålig brun.

Trykt fra samme plate (2×100) som de mattgrønne. Som nevnt finnes her de samme platefeil som i mattgrønne merker (se fig. 1 og 2). Merket er både som brukt og ubrukt meget sjeldent.

12 øre brun.

Samme forhold som anført for mattgrønne og for gråbrune merker gjør seg gjeldende for de brune (fig. 1 og 2). Merket er det sjeldneste av de brune merkene.

Platefeil i pl. I, høyre ark:

- Nr. 2. Feil i høyre oppgående vinge.
- » 10. O i NORGE litt fortykket.
- » 13. 2 brudd på ovalinjen ved Ø i ØRE.
- » 15. Utvekst bak på det lille 2-tall.
- » 16. Deform R i ØRE.
- » 21. Brudd på ovalinjen ved O i POST.
- » » Brudd på høyre indreramme ved n. hjul.

Fig. 1. Plate I (høyre ark).

Fig. 3. Plate II.

Fig. 2. Plate I (venstre ark).

Nr. 25. Langt brudd i hornbøylen ved foten av 2 (nr. 5 i arket har et lite brudd av samme karakter).

- » » Utvektst på toppen av S i POST.
- » 50. Utvektst på F i FRIM.
- » 51. Fargeflekk under hjulet i n. h. hj.
- » 59. Fortykket O i POST.
- » 61. Utvektst frampå det lille 2-tall.
- » 64. Fortykket S i POST.
- » 71. 2 brudd på nedre indreramme ved v. hjul.
- » 75. N i NORGE har tykk fot.
- » » «POSF».
- » 80. Brutt ø. h. hjørne.
- » 81. Hvitt punkt på ryggen av G i NORGE.
- » 86. Nedre krøll av G litt fortykket.
- » 91. Hvitt vedheng på tuten.
- » 98. Brutt indrering i n. v. hjul.
- » 100. Toppen av G har hvit utløper.

Platefeil i pl. I, venstre ark:

- Nr. 21. Fortykket S i POST.
- » 22. Brudd på høyre indreramme ved sjallstykket.
 - » 25. Brudd på ovalen ved v. oppg. vingespiss.
 - » 29. 2 hakk i høyre rammen v. oppg. vinge.

Nr. 52. Fotstreken på E i NORGE «blåser røyk».

» 57. Det lille 2-tall har fortykket krøll.

» 63. Det lille 2-tall har hake på fotstreken.

» 65. 2 brudd på ovalen, ved h. nedg. vingspiss og ved N i NORGE. Et brudd på h. indreramme ved h. oppg. vingspiss.

» 70. P i POST deform.

» 72. Øvre indreramme fortynnet over E i NORGE.

» 82. Brudd på hjulringen nede i h. hj.

» 83. Oppstreken på N fortykket.

» 84. Brudd på ovalen under S i POST.

» 87. F i FRIM. har tykk stamme.

Nr. 90. Kraftig hvit strek forbinder I og M.

» 94. 2 brudd på bunnlinjer, ved «fellingsfeilen» oppe til høyre og over M i FRIM.

Fellingsfeil — fargeflekk mellom to bunnlinjer øst for kronen. Denne fins på alle 12-øremerker i denne utgave.

På en rekke merker såvel i plate I (begge ark) som i plate II har E i NORGE fortykket stamme og tverrstreker, likedan har P i POST deform bøyle på noen merker. Tett farge som til dels danner klatter fins på mange av disse 12-øremerkene uten at det kan sies å være konstante forekomster.

PLATE I

2 Øre.

4

2 Øre.

5

2 Øre.

11

2 Øre.

14

2 Øre.

15

2 Øre.

16

2 Øre.

18

2 Øre.

20

2 Øre.

22

2 Øre.

54

2 Øre.

58

2 Øre.

68

2 Øre.

69

2 Øre.

70

2 Øre.

71

2 Øre.

72

2 Øre.

78

2 Øre.

87

2 Øre.

92

2 Øre.

97

PLATE II.

12 øre oransjebrun.

Trykt fra ny plate med særskilte kjenne-tegn (se fig. 3). Jeg vil innskyte at jeg ikke har noe avgjørende bevis for at der er nyttet dobbeltplate til denne trykningen, men det er helt sannsynlig at der er.

Tegningen gjelder den kjente platen (100).

Den oransjebrune fargen varierer til en grad i mørkere og lysere oransjebrun. En meget sjelden variant av denne fargen kan karakteriseres som *blakk oransjebrun*.

Platefeil i plate II.

Nr. 11. Hvitt punkt ved tuten. Brudd på høyre indreramme ved sjallstykket.

» 24. Hvit utvekst på det lille 1-tall.

» 26. Brudd på bunnlinje over sjallstykket.

» 31. Hvitt punkt ved tuten.

» 32. Hvitt punkt i hornet s.o. for det store 2-tall. Stor hvit flekk foran N.

» 35. Hvit utløper fra O i NORGE.

» 62. Deform P i POST.

» 70. Brudd på bunnlinje over det lille 12-tall.

» 82. 2 hvite punkter etter E i NORGE.

PLATE II

2 Øre.

7

2 Øre.

9

2 Øre.

13

2 Øre.

19

2 Øre.

20

2 Øre.

21

2 Øre.

27

2 Øre.

42

2 Øre.

45

2 Øre.

48

2 Øre.

50

2 Øre.

51

2 Øre.

52

2 Øre.

55

2 Øre.

56

2 Øre.

58

2 Øre.

72

2 Øre.

74

2 Øre.

87

2 Øre.

100

- » 84. Bøylen på P litt fortykket.
 » 88. Brudd på bunnlinje under E i NORGE.

Provisorisk utgave.

2 øre på 12 øre.

(Overtrykksplater fra Centraltrykkeriet.)

Vedtaket av 1. juli 1888 om innføring av en lokal 2-øreporto skapte øyeblikkelig behov for et 2-øremerke. Restbeholdningen 2 428 400 brune 12-øremerker ble derfor overtrykt med betegnelsen «2 Øre» (mai 1888).

Centraltrykkeriet, som på den tiden hadde kontrakt om frimerketrykningen, lot fremstille 2 plater à 100 for overtrykkene.

Jeg kaller de to platene for «1ste og 2nen» overtrykksplate. Der fins en mengde lesjoner i overtrykksteksten «2 Øre». Mange av disse feil er oppstått under støpningen av klisjeene, mens mange og til dels utpregede feil er kommet til under trykningen. Ved hjelp av disse kjennetegn er det lett å bestemme merkenes posisjon i arkene. Jeg har hatt et usedvanlig rikholdig studiemateriale (ark, blokker og striper) og har ved hjelp av dette påvist forholdet mellom mattgrønn og brun 12-øre og videre det høyst eiendommelige forhold som har oppstått under overtrykningen av brune 12-øremerker i 3 forskjellige nyanser med høyre- og venstreplate i hver nyanse.

Dette forhold belyses best ved følgende oppstilling som for en del er teoretisk:

1ste overtrykksplate:

(1) På 12 øre gråbrun,	høyre ark.
(2) » » » —	venstre »
(3) » » » brun	høyre »
(4) » » » —	venstre »
(5) » » » oransjebrun	(sett bare 1 ark).

2nen overtrykksplate:

(6) På 12 øre gråbrun,	høyre ark.
(7) » » » —	venstre »
(8) » » » brun	høyre »
(9) » » » —	venstre »
(10) » » » oransjebrun	(sett bare 1 ark).

Jeg har satt opp skjemaet for å vise de mulighetene som her er til stede. Selv har jeg påvist variasjonene (1), (3), (4), (5), (6) og (10), men finner det helt sannsynlig at også de andre variasjonene fins.

En skal merke seg at det er ferdigskårne ark det her dreide seg om, ikke dobbeltark.

Overtrykksplatene fins begge på det gråbrune høyrearket og likedan på oransjebrun, så der kan være tale om bruken av enkel overtrykksplate som under trykningen er blitt erstattet med en ny, eller også kan de to overtrykksplater ha vært i bruk samtidig.

I siste fall skulle der kunne påvises alle de mulighetene som fins i oppstillingen ovenfor, mens det i første fall kanskje blir mere vilkårlig, da de forskjellige fargenyanser sannsynligvis har ligget noenlunde samlet i opptalte bunker.

I fig. 4 og 5 har jeg en oppstilling av en del karakteristiske klisjefeil som jeg har funnet er konstante og må regnes for å være primære skavanker oppstått under klisjestøpningen. Det er lett ved hjelp av slike feil i teksten å identifisere platene.

Papiret som er nyttet til 12-øremerkene er levert fra Thv. Moestue & Co.

Gjennomhullede merker fra statsinstitusjoner.

I Norgeskatalogen er anført diverse merker med gjennomhulling F.D. (Forsvarsdepartementet). Det har vært hevdet fra funksjonærer i Forsvarsdepartementet at en slik gjennomhulling aldri er benyttet der. Fra samlerhold har det vært hevdet bestemt at den har vært benyttet.

Jeg har selv sett merker med F.D. gjennomhulling som er stemplet i 1930 og opp til 1935, men det er vel sannsynlig at Forsvarsdepartementet da nyttet tjenestemerker.

Kan noen gi Katalogkomiteen et tilfredsstillende bevis for at F.D. gjennomhullingen er offentlig, eller privat, eller begge deler? *Dan Thune-Larsen.*

Norgeskatalogen 1947.

Trykkfeil i vannmerkelisten.

Katalogkomiteen gjør oppmerksom på noen trykkfeil i listen over vannmerkestillingene. Merker nr. 201, 204 b, 216 og 218 er anført kjent i vannmerkestilling 4. Dette skal være nr. 202, 205, 217 og 219 (som i 1945 katalogen).

Dan Thune-Larsen.

Advokat Benjamin Goodfellows store Norgessamling oppstykket.

Den 4. mars avholdtes i London en stor auksjon over norske merker, som alle stammer fra den berømte Norges-samling som tilhørte nå avdøde advokat Benjamin Goodfellow. Salget fant sted hos det kjente auksjonsfirma H. R. Harmer, 39—42, New Bond Street, London W. 1. Fra redaktør Stensdal har jeg mottatt auksjonskatalogen med anmodning om å skrive litt om den.

Jeg vet ikke hvor stor del av advokat Goodfellows samling som denne auksjon representerer. Såvidt jeg har forstått er hele Goodfellows Norges-samling først omsatt under ett, og hvis de opplysninger jeg har fått er riktige, er det den nye eier som nå selger en del av samlingen ved auksjon. Det er dog objekter av ganske betydelig verdi som selges. Jeg har summert auksjonskatalogens tall for anslått markedsverdi for hvert enkelt objekt og er kommet til følgende resultat:

Norge, nr. 1, 115 auksjonsnummer, verdi £ 1800	
» øvrige skill.utgaver, 85 do.,	» » 1250
» øremerker og div., 98 do.	» » 800

Samlet verdi £ 3850

eller omregnet etter dagens kurs bortimot kr. 77 000.00.

Den verdi som er anført i katalogen ved de enkelte objekter synes ofte nokså tilfellig valgt. Stort sett synes imidlertid den beregnede markedsverdi i Harmers katalog å ligge under hva man kunne vente å oppnå for disse merker her i landet i dag, selv om man tar i betraktning at et såvidt stort utbud av norske merker på én gang her hjemme nødvendigvis ville komme til å trykke prisene. Det skal derfor bli meget interessant å få se hvilke priser som er blitt betalt for de forskjellige objekter, og hvilken totalsum auksjonen har innbrakt.

Auksjonskatalogen er pent og godt satt opp. Norgeskatalogens betegnelser er ofte anvendt, og dens priser er til dels anført i parentes.

Salget omfatter i alt 298 objekter. Herav representerer Norge nr. 1 hele 115 objekter. Advokat Goodfellows interesse for og arbeid med dette merke er jo kjent. Ved å summere de forskjellige objekter fant jeg at det var i det hele 414 stk. Norge nr. 1. Til min forbauselse viste det seg imidlertid at det bare var 201 enkeltstykker, mens resten, i alt 213 stk., var i par, blokk og striper. Dette er jo ganske fantastisk, men her er hele oppstillingen:

1	—	4-blokk.
7	—	6-striper, herav 1 med «Sprukket plate».
5	—	5-striper.
12	—	4-striper, herav 1 med «Sprukket plate».
10	—	3-striper, herav 1 med «Dobbeltfot».
32	—	Par, herav 1 med «Sprukket plate».
201	—	Enkelteksempl., herav 2 ustemplet, 2 med «Dobbeltfot», 2 med «Sprukket plate», 1 med omvendt vannmerke og div. med forskjellige stempler.

En hel rekke av disse merkene er igjen på hele brev, jeg skal her nevne: 3 forskjellige brev med 6 striper, se illustrasjonene nr. 292, 311 og 318. På det siste brevet er høyre merke med sprukket plate. Brev med 4 striper og 2 par (332), 4 striper og 2 enkelte (266), 3 striper og par (297), 3 striper med dobbeltfot som høyre merke (328), videre brev med par og 4 striper, med 2 par og en 3 striper osv. — Kvaliteten er gjennomgående bra, hvilket man for øvrig kan se av fotografiene. Platenummer er anført for samtlige merker, og for en samler som plater Norge nr. 1, ville auksjonen gitt en glimrende anledning til å finne manglende typer.

De øvrige skillingutgaver omfatter i alt 85 objekter, fordelt som følger:

1856/57	—	17 salgsnummere
1863/66	—	36 —»—
1867/68	—	13 —»—
1872/75	—	19 —»—

I skilling Oscar utgaven fantes brukte 4 blokker av 3 sk. og 4 sk. To platerekon-

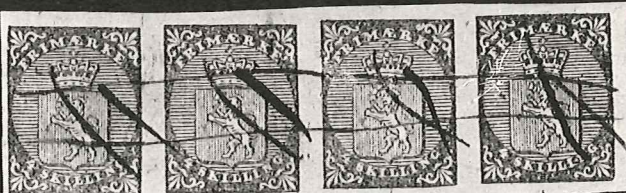
268

270

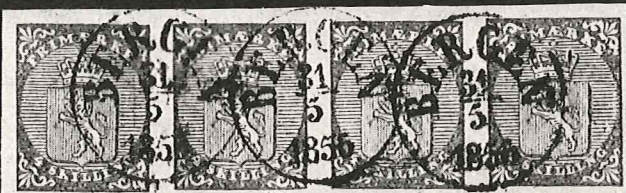
274

287

277

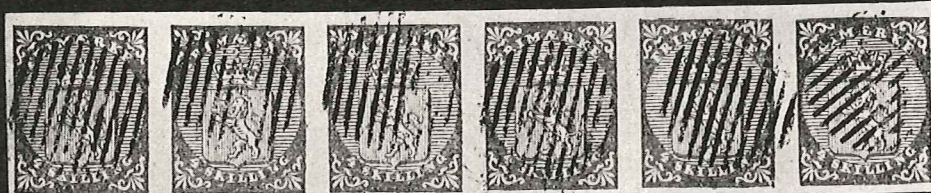
284

366

285

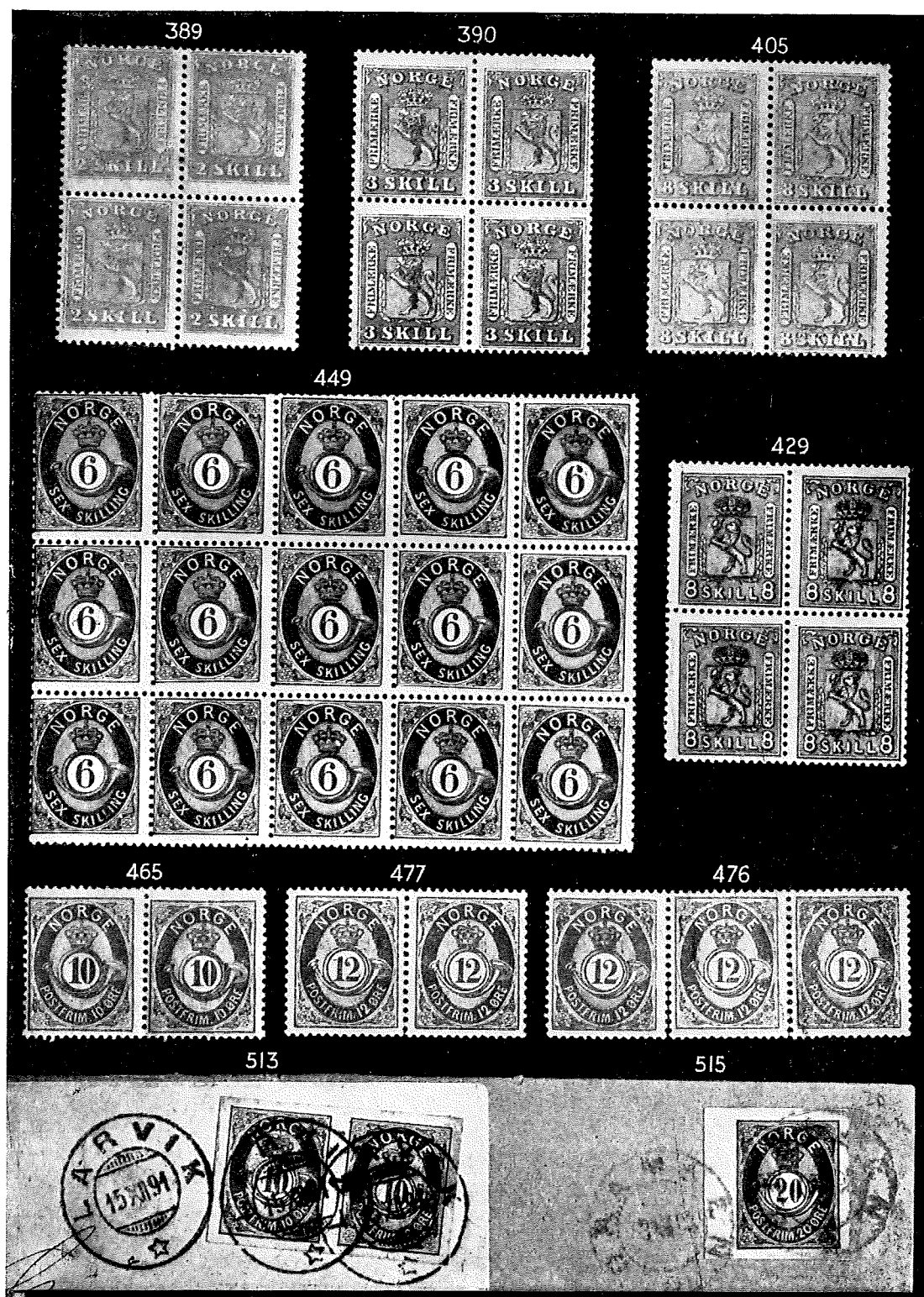

299

64

struksjoner av 4 sk., én av 8 sk. og én påbegynt (53 merker) av 3 sk.

Av 1863/66 utgaven merker man seg først og fremst et helark og et halvark av 4 skill. plate II. Begge er prima kvalitet og må selvsagt betraktes som store sjeldenheter. I Norgeskatalogen er nr. 8 pl. II ikke oppført som kjent i helark. Videre 24 skill i 3 helark av forskjellige plater. Ustemplete 4 blokker av 2, 3, 4 og 8 skill. 3 skill med retusj, i stemplet — og ustemplet stand (meget få eksemplarer kjent), 4 skill og 24 skill med retusjer etc.

Av 1867/68 utgaven kan nevnes postfriske 10 og 20 blokker av 4 skill 4, 4 blokk av 8 skill 8 og 3 strip av 3 skill 3.

I 1872/75 utgaven er de største sjeldenheter en 15 blokk av 6 skillingen, et prima helark av 3 skilling, og en 77 blokk av 3 skilling. De to siste objekter er oppført med en antatt markedsverdi av henholdsvis £ 25 og £ 12, altså 500 og 240 kroner. Dette ville være rimelig kjøp. Helarket er postfrisk med fulle kanter og i dyp farge, og 77 blokken er oppgitt å være av ukjent plate. Pris etter Norgeskatalogen utregnet på basis av 4 blokker gir henholdsvis 2 250 og 1720 kroner. Det skal bli morsomt å se hva tilslaget er blitt. Det er videre et sett ubrukte 4 blokker dels i nyanser og inklusive den sjeldne 6 skilling. To helark av 2 skilling i b.fargen, 4 skilling i d fargen og helark av 7 skilling. Et sett av de sjeldne fargeprøvetrykk på hele kort fantes også.

Øreutgavene fra 1877/93 er representert med 64 auksjonsnummer. Av 1877/78 utgaven (skravert) nevnes et halvark av 3 øre, helark av 5 øre pl. IIa, to 6 blokker av 10 øre, en 6 blokk av 20 øre. Helarket av 5 øre pl. IIa er merkelig nok anslått til samme verdi som helarket av 3 skilling Posthorn, nemlig £ 25. Denne 5 øre pl. IIa er ikke videre sjelden hverken i blokk eller ark, mens 3 skilling er meget sjelden både i blokk og ark. Av nr. 35 fantes et ustemplet eksemplar som ble solgt sammen med ustemplet par av nr. 36. Av nr. 37 to ustemplete par av plate I. Helark av nr. 39 — 20 øre brun med stående vannmerke, arkrekonstruksjoner av samme merke. Ustemplet 3 strip og par av 12 øre matt grønn. Helark av 12 øre nr. 45a, grålig brun, Norgeskatalogens pris for 25 fireblokker er kr. 7 500.00. Markedsverdien er i auksjonskatalogen

oppført med £ 40 til £ 60. Hvis arket er solgt for en slik pris må det vel kalles røverkjøp.

Av 20 mm. utgaven er de største auksjonsobjekter følgende: Tre helark av 1 øre nr. 49 I, div. eksemplarer liten n og uten punktum. Arkrekonstruksjon komplett av A-arket og 91 merker av B-arket. Stemplet eksemplar av 3 øre plate IV grovtagget er oppført med en verdi av £ 15 til £ 25, mens Norgeskatalogens pris er 800 kroner. En tyveblokk av 5 øre plate I, ti-blokk av 10 øre plate II, videre to brev med par av 10 øre utagget, og to brev med enkeltsemlarer av 20 øre utagget.

Av de seinere utgaver er det mest alminnelige ting og ingen sensasjoner. Av portomerkene er en niblokk med marginal av 40 øre mattblå oppført med en pris av £ 10. Den ville være temmelig fort solgt her for kr. 200.00. Videre er et helark av returmerke «som uinnløst» grønn, med de fem feiltrykkene «Som ubesørget» anført til £ 15, en altfor lav pris.

Det ville vært morsommere om jeg samtidig kunne ha hatt en liste foran meg med tilslagsbeløpet for de enkelte auksjonsnummere, og det skal bli meget interessant å se hvorledes auksjonen er løpt av. Det er kun sørgelig at en slik auksjon kommer på et tidspunkt da reise- og valutavanskeligheter gjør det temmelig umulig for de fleste samlere her i landet å få inn-gitt skriftlige bud eller selv å kunne være til stede. Jeg håper imidlertid at det vil vise seg at nordmenn i London har vært istand til å kjøpe en del av de sjeldneste objekter tilbake til Norge. Jeg håper også at Postmuseet vil la seg representere i framtiden ved slike store auksjoner over norske merker, slik at dette museum etter hvert vil kunne sikre seg de største sjeldenheter på markedet.

Dan Thune-Larsen.

NYE FRIMERKER

Foruten den serie på 11 merker som utkommer den 15. april, vil der i juni måned bli utsendt et merke til minne om 300 års dagen for Petter Dass' fødsel, og den 3. august et annet merke i anledning av H. M. Kongens 75 års fødselsdag. Begge verdier vil sannsynligvis bli 25 øre.

Den Internasjonale Frimerkeutstilling i New York.

Av H. L. LINDQUIST,

redaktør av «Stamps», formann i komiteen for
«The Centenary International Philatelic Exhibition».

I anledning av 100-årsdagen for utsendelsen av de første frimerker i Sambandsstatene, vil det fra 17. til 25. mai i år bli holdt en internasjonal frimerkeutstilling i Grand Central Palace i New York. Før Sambandsstatene utstedte sine merker i 1847 hadde Storbritannia utstedt det første frimerke i 1840, fulgt av Sveits i 1843 og Brasil samme år. Disse tre stater er derfor blitt anmodet om å feire frimerkenes 100-årsjubileum sammen med Sambandsstatene, idet feiringen av deres egne jubileer ikke kunne finne sted på grunn av krigen.

En har også funnet å burde invitere våre naboland — Canada, Newfoundland, Mexico og Cuba — og sammen med disses offisielle utstillinger venter en at mange andre land sammen med oss vil delta i feiringen av begivenheten.

Sambandsstatenes postverk vil utstede et spesielt 3 cent merke, et miniatürkark med reproduksjoner av de første 5 og 10 cent merker, en spesiell konvolutt, og forut for utstillingen spesielle stempler som vil bli benyttet i mange av Sambandsstatenes største byer.

I samarbeid med Postverket vil The Bureau of Engraving and Printing stille ut en trykkpresse på hvilken miniatürkarkene vil bli trykt. En konvoluttmaskin vil vise hvorledes de pregede konvolutter lages. Disse spesielle ark og konvolutter vil bli solgt fra utstillingens postkontor.

The American Bank Note Company vil også stille ut en presse for å vise hvorledes merker i ståltrykk lages.

I 2 400 store rammer vil mange av verdens mest berømte samlinger bli framvist. Handlere vil ha sine avdelinger på utstillingen, hvor merker og tilbehør vil bli utstilt og solgt. I foredragssalen vil der bli holdt foredrag med demonstrasjoner, og filatelistiske filmer vil bli forevist under hele utstillingen. En av de store attraksjoner vil bli fargeutstillingen under beskyttelse av The Inter-Allied Color Council.

En venter at store delegasjoner vil komme til New York fra mange land og fra alle kanter av Sambandsstatene, og utstillingen vil på enhver måte bli hva den pretenderer å være: Det internasjonale filatelistiske samlingssted i 1947.

The Scandinavian Collectors Club of New York.

Av Carl E. Pelander.

Den 25. november 1935 møttes 6 samlere av finsk avstamning hos George Hendrickson for å stifte «The Finnish-American Stamp Club». Lite ante disse menn at denne lille klubb elleve år seinere skulle ha utviklet seg til en internasjonal organisasjon med et medlemstall på over 400.

Denne lille, men entusiastiske klikk av samlere, holdt ved sin opprinnelige idé til seint på året 1940, da medlemstallet bare hadde økt til 20. Med et slikt begrenset område som Finnland til arbeidsfelt begynte interessen å synke, og da de fleste av medlemmene også samlet et eller flere av de andre nordiske land, ble det besluttet å oppta alle samlere av skandinaviske merker som medlemmer. Denne beslutning brakte nytt liv i en organisasjon som ellers var dømt, og på januar møtet 1942 foreslo Harry L. Lindquist at navnet skulle forandres til «The Scandinavian Collectors Club of New York», da navnet «The Finnish-American Stamp Club» var misvisende og avholdt mange skandinaviske samlere fra å slutte seg til klubben. På det følgende møte i februar 1942 ble det nesten enstemmig besluttet å forandre navnet.

Det følgende år besluttet klubben å begynne utgivelsen av sitt eget tidsskrift, «The Poshorn», som nå er i sin 4de årgang. Ved hjelp av denne publikasjon vokste medlemstallet fra beskjedne 48 til det imponerende 430 i dag. Medlemmene er spredd over nesten alle Unionens stater, dens territorier og over 11 andre land. Dette tidsskrifts politikk har vært å avstå fra all annonseinntekt, for å forhindre at handlerinteresser i noen form forbindes med det.

Klubbens møter er vesentlig viet studiet av enkeltmerker eller serier fra de nordiske land. Dette foregår ved hjelp av

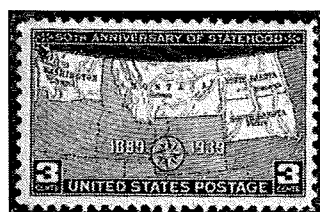
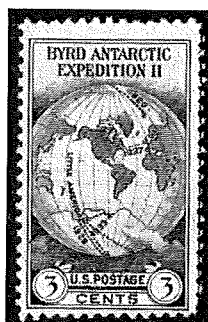
fotografiske forstørrelser og foredrag som holdes av sakkyndige medlemmer. Noen av verdens mest kjente samlinger er blitt utstilt der. Enkelte møter vies medlemskonkurranser. Disse oppmuntrer de mere jevne samlere til større anstrengelser i spesialiseringer og lærer dem netthendthet i oppstillingen og ordningen av deres samlinger.

Klubben har nå 4 underavdelinger, nemlig i *Seattle, Wash.*, *Philadelphia, Pa.*, *Detroit, Mich.*, og *Chicago, Ill.* To andre avdelinger er under dannelselse i *Massachusetts* og *California*. Disse avdelinger holder sine egne månedlige møter, men står direkte under New York klubbens myndighet. Klubben har også en salgsorganisasjon med herr Anker B. Grumsen som leder. Her kan medlemmene bytte, kjøpe og selge av sitt overskuddsmateriale.

Siden klubben ble stiftet har den utnevnt 4 æresmedlemmer: Carl E. Pelander (1936), Harry L. Lindquist (1943), A. E. Hageman og Nils Strandell (1946).

Det framtidige mål for «The Scandinavian Collectors Club» er å utbygge en verdensomfattende organisasjon av samlere som er interessert i denne gren av filatelen, for derigjennom å skape en bedre internasjonal forståelse og gjøre det mulig for samlere over heel verden å utveksle ideer angående deres felles interesser. Blant de planer klubben arbeider med er også utgivelsen av en meget spesialisert katalog og håndbok over alle land i den skandinaviske gruppe. En annen plan er å leie et skip for en omfattende tur for våre medlemmer til alle de nordiske land, for derved også å gi dem som ikke er av nordisk avstamning, høve til å bli bedre kjent med de land som de har lagt sin filatelistiske elsk på.

Sambandsstatenes frimerker forteller dets historie.

Streif av

SAMBANDSSTATENES SAGA

3 foredrag holdt i Bærum Filatelistklubb

Fortsatt fra nr. 12, 1946

I begynnelsen av 1861 var sju av de femten slavestatene gått ut av unionen og i april samme året gikk Virginia også ut, etterfulgt av Arkansas, Tennessee og Nordcarolina. På det viset ble det stående 11 konfødererte stater med front mot 23 unionstater, eller for å si det på en annen måte: 9 millioner mot 22 millioner mennesker. Den 4. mars 1861 tok Abraham Lincoln over embetet sitt som president.

Lincoln stammet fra fattige arbeidsfolk fra syden og var født den 12. februar 1809 ute i Kentuckys grenseskoger. Seinerne flyttet foreldrene nordvestpå, først til Indiana og deretter til Illinois, og imens vokste gutten opp i små og fattigslige kår. Han ernærte seg på ymse vis, både som båtmann på Mississippi, tømmerhogger, handelsbetjent, kremmer og hva det ellers kunne være, men hugen hans sto hele tiden til lesning og lærdom. Gjennom nøysomhet og iherdig energi arbeidet han seg langsomt men støtt oppover kunnskapsstigen, til han var nådd så langt at han ble advokat og kunne ofre seg helt for sin annen store ærgjerrighet — politikken. Lincoln var en veltalende og slagferdig debattant med et bredt, folkelig humor. Han likte å ferdes blant det brede lag av folket, som med rette betraktet ham som en av sine egne, og dette skaffet ham etter hvert økende popularitet. Til dette bidro også hans hjertevinnende vesen, hans følsomme gemytt og store ærlighet.

Da Abraham Lincoln tok over presidentembetet holdt han en tiltredelsestale der han sa: «I Deres hender, mine utilfredse medborgere, og ikke i mine ligger den ansvarstunge beslutning om å slippe borgerkrigen løs. Regjeringen vil ikke angripe dere. Hvis dere sjøl ikke går til åtak, vil det ikke komme til noe sammenstøt. Dere har riktignok ikke avlagt ed på at dere ikke skal styrte regjeringen, men jeg sverger på at jeg skal vite å holde den oppe, beskytte den og forsvare den.»

Den 12. april 1861 falt likevel det første, skjebnesvangre skuddet. Det var de konfødererte som gikk til åtak på fort Sumter i Charleston, der stjernebanneret framleis valet. Fortets fåmente besetning ble tvunget til å gi seg over. Med dette hadde Sydstatene åpnet fiendtlighetene, og den 15. april gikk Nordstatene til mobilisering, som brakte 75 000 mann under fanene. Trass i den store overvekt i mennesketilfang var det en veldig oppgave Nordstatene hadde tatt på seg. Det gjaldt her å legge under seg uhyre landområder med gravgrendte og ofte uvegsomme strekninger. Omframtidig hadde Sydstatene de beste tradisjoner når det gjaldt soldater, ikke minst offiserer. I sin overanfører, general Lee, hadde de en genial feltherre som sammen med general Jackson mang en gang gjorde det hett for «yankeene». Tre måneder etter krigsutbruddet marsjerte unionstroppene under general Mac Clelland inn i Virginia, og her ble de fullstendig slått i slaget ved Bull Run den 21. juli 1861. Etter nederlaget trakk Mac Clelland seg tilbake og ble liggende høsten og vinteren over uten å våge en ny offensiv. Våren 1862 gikk han endelig til angrep igjen, men denne gangen rykket han over halvøya mellom Thames- og Yorkflodene mot Richmond. Den 31. mai 1862

kom det til kamp igjen ved Fair Oaks, men denne ble nærmest uavgjort, og imens truet general Jackson Washington. I et sju dagers slag i juni 1862 prøvde general Mac Clelland å ta de konføderertes hovedstad, men da dette ikke lyktes, ble det besluttet å trekke troppene tilbake fra halvøya. Sydstatenes øverstbefalende, general Lee, forfulgte nå unionsarmeen, som ble slått i en ny trefning ved Bull Run den 30. august. Etter denne seier rykket general Lee inn i Maryland, men ble drevet tilbake av Mac Clelland. Nå satte unionstroppene i gang en ny offensiv mot Richmond, men denne strandet i de forferdelige kampene ved Fredericksburg den 13. desember 1862.

Gikk det dårlig for unionstroppene i Virginia, så hadde de til gjengjeld større hell med seg på andre fronter. Alt første krigsåret hørtok de Kentucky og Missouri, og den 18. januar 1862 slo general Thomas de konfødererte ved Mill Spring. Månedet etter inntok general Grant de viktige fortene Henry og Donelson i Tennessee og slo Sydstatene i de blodige kampene ved Shiloh.

Til sjøs var unionsstatene helt overlegne. De konfødererte stater hadde et fåtall skip, men en gammel fregatt «Merri-mac» satte til å begynne med skrekk i fienden. Dette improviserte panserskipet ble satt ut av spillet den 9. mars 1862 av Nordstatenes nykonstruerte slagskip «Monitor» som var konstruert av den svenskfødte ingeniør John Ericsson. Dette slaget som fant sted ved Hampton Roads, innledet et nytt avsnitt i kampene til sjøs. På grunn av sin veldige overmakt kunne Nordstatene gå i land der de ville på kysten uten å frykte motstand, og i april 1862 lyktes det admiral Farragut å erobre Sydstatenes største by, New Orleans.

Våren 1863 gikk unionsarmeen til et nytt angrep under general Hooker, men denne gangen gikk også seieren til motstanderen, general Lee, ved Chancellorsville den 3. mai 1863. I dette slaget stilte Sydstatene opp 57 000 mann, mens general

Hooker hadde 150 000 under våpen. Tapet var 17 000 døde og sårete på Nordstatenes side, mens de konfødererte mistet 12 400 mann. Under kampene her stupte general Jackson, som ved en tragisk misforståelse ble skutt av sine egne soldater. Dette var et dårlig varsel for general Lee og Sydstatene, for nå gikk det stadig tilbake med dem, særlig etter at unionsstatenes uheldige general Mac Clelland var blitt byttet om med den fremragende general Grant som øverste befalingsmann for Nordstatenes styrker.

General Grant hadde tatt del i Meksikokrigen i 1847, men måtte trekke seg ut av aktiv tjeneste noen år etter på grunn av beskyldninger om at han var drikkfeldig. Dette slette omdømme ved siden av hans uanselige ytre og slurvete påklædning gjorde ham mislikt blant offiserskolleger og overordnede, men da han omsider fikk sin store sjanse i borgerkrigen, rehabiliterte han seg så grundig at han ikke bare trakk Lincolns oppmerksomhet på seg, men også vant presidentens fulle tillit, trass i det mindre gode rykte han bar på.

Etter å ha inntatt festningen Vicksburg den 4. juli 1863 ble Grant forfremmet til overgeneral. Ved Chattanooga slo Grant med sin styrke på 56 000 mann fiendens tropper som besto av 44 000 under general Bragg, og året etter rykket han fram mot Virginia, som nå lå åpent for ham. En av general Grants dyktigste offiserer var kavalerigeneral Philip Sherman, som var en hardlynt soldat med valgspåket «Krig er grusomhet». Etter erobringen av Atlanta foretok general Sherman en marsj gjennom Georgia og helt fram til Atlanterhavet. Da han hadde hørtatt Savannah i desember 1864 fortsatte han nordover gjennom begge Carolinastatene og sluttet seg til Grant ved Richmond. I april året etter ble general Lee nødt til å rømme Richmond, og noen dager seinere ga han seg over med om lag 27 000 mann. Kort tid

etter måtte general Johnston bite i gresset ved Raleigh i Nordcarolina med 37 000 mann, og så var i grunnen spillet ute for Sydstatene.

President Lincoln fikk ikke oppleve den endelige seier. Den 14. april, noen dager etter at general Lee hadde gitt seg over, ble han skutt under en teaterforestilling i Washington av en skuespiller, Booth. Idet han fyrte av skuddet ropte Booth: «Slik skal det alltid gå med tyranner.»

Tiden som fulgte etter borgerkrigen var preget av gjenreisingsarbeid og konsolidering av republikken. Det ble også arbeidet med en fast ordning av grensespørsmålene. En av de ivrigste målsmenn for denne saken var statssekretæren, Seward. Det var hans drøm å se både Nordamerika og Sydamerika forent under det samme flagget. I 1867 fikk han i stand forhandlinger med Russland om kjøp av Alaska, og det førte til at Sambandsstatene ble eier av dette uhyre og ufattelig rike landområde for en kjøpesum av 7 200 000

dollar. Med dette hadde Sambandsstatene nådd målet sitt, å bli enerådende på Stillehavskysten og like ens å kunne kvitte seg med en europeisk rival på fastlandet. Seward ville også gjerne sikre Statene de Dansk-Vestindiske øyer samt San Domingo på grunn av deres gode strategiske beliggenhet, men her støtte han på motstand i Kongressen, og dette ønsket fikk han derfor ikke oppfylt.

Ikke langt fra Sambandsstatene og innenfor deres interesseområde ligger den spanske øya Cuba. Her var det stadig uroligheter, som spanjerne ikke maktet å få bukt med, og da amerikanerne hadde en livlig handelsforbindelse med Cuba, var det mange som ønsket at regjeringen skulle intervenere. Den amerikanske regjeringen holdt imidlertid på streng nøytralitet i dette spørsmålet, som den beraket som et rent spansk anliggende. Men så hendte det noe som fullstendig forandret forholdet. Den 15. februar 1898 fløy det amerikanske slagskipet «Maine» i lufta

mens det lå for anker i Havanna, og 266 mann satte livet til ved denne eksplosjonen. Noen uker etter fulgte krigserklæringen til Spania, enda amerikanerne i grunnen var dårlig rustet til å ta en ny krig akkurat da. I mai og juni kom det til store sjøslag ved Manilla og Santiago. Ved Manilla mistet spanjerne 381 mann, mens amerikanerne bare hadde 7 stykker som var lettere såret. Den amerikanske flåten sto under kommando av admiral Dewey. I kampene ved Santiago, som gikk for seg et par måneder etter, ble den spanske flåten helt ødelagt, og dens øverstkommanderende, admiral Cervera, ble tatt til fange med bortimot 1 800 mann. Foruten disse hadde spanjerne et tap av 320 drepte og 150 sårete, mens slaget bare kostet amerikanerne én mann drept og én såret. Denne bataljen ble kalt «kaptein-slaget», da det ved en krigsrett som ble holdt seinere, kom for dagen at flåtens øverstkommanderende, admiral Sampson, ikke var til stede under slaget, og at hans nestkommanderende, admiral Schley, hadde holdt seg passiv.

Dagen etter dette knusende nederlaget søkte Spania om fredsforhandlinger, og disse kom i stand i Paris i oktober 1898. Nå ble spanjerne helt sjaltet ut av den verdensdelen de hadde æren av å ha oppdaget. Cuba måtte de overlate til cubanerne, mens Sambandsstatene fikk Porto Rico. Dessuten fikk Statene Filippinene mot et vederlag av 20 millioner dollar.

I året 1890 ble Wyoming og Idaho opp tatt som sjølstyrte stater i sambandet, som året før hadde fått tilslutning av Washington, Montana, Norddakota og Syddakota.

Under krigen med Spania ble annekteringen av Hawaii fullført den 7. juli 1898. Hawaii-øyene er ingen koloni i ordets egentlige betydning, men utgjør en integrerende del av statssambandet og står direkte under statsforfatningen.

Etter erobringen av California meldte behovet seg for en bedre samferdselsveg til Stillehavet, slik at en kunne unngå den lange og besværlige seilasen rundt Kap Horn. Det dukket opp planer om å forbinde Atlanterhavet og Stillehavet ved en kanal tvers over fastlandet, men Amerika følte seg ikke sterkt nok til å ta på seg denne veldige oppgaven alene. Men samtidig var det om å gjøre å hindre andre makter fra å sette seg i besittelse av land-

områdene der kanalanlegget var besluttet. Statene fikk da i stand en overenskomst med England og organiserte deretter en oppstand i Panama. Denne førte til at landet rev seg løs fra Columbia og erklærte seg som sjølstendig stat. Republikken Panama ble straks anerkjent av Sambandsstatene, og nå varte det ikke lenge før handel kom i stand om de landområder som amerikanerne var interessert i. Kjøpesummen var 10 millioner dollar for denne 16 km brede sone, som nå går under navn av Kanalsonen. I 1914 ble Panama-kanalen åpnet for skipstrafikk, og denne har seinere vært i stadig stigning.

Ellers er de hendinger som har funnet sted i dette århundre for velkjente til at jeg skal komme større inn på dem. De siste par årene av forrige verdenskrig tok amerikanerne del i krigen på ententens side og bidrog til at de allierte kunne bringe seieren heim.

Under denne krigen sikret Sambandsstatene seg endelig de Dansk-Vestindiske øyene som de lenge hadde hatt lyst på. De ble ervervet i 1917 for 25 millioner dollar og døpt under ett for Virgin Islands.

I 1929 fløy Amerikas navn igjen over verden. I en liten tre motors Fokker fløy admiral Byrd fra sitt vinterkvarter på Rossbarriøren den tre tusen kilometer lange veg til Sydpolen, som han kretset rundt flere ganger. Det som særlig interesserer oss nordmenn er at flyet ble ført av vår landsmann Bernt Balchen.

I dag er Sambandsstatene i ferd med å føye et nytt kapitel til den blodige del av sagaen sin, idet landet befinner seg midt oppe i det gigantiske oppgjøret som har satt hele verden i brann.

KILDER:

Bancroft: History of the United States.
Greene: The Foundation of American Nationality.
Fish: The Development of American Nationality.
Hammer: De Forenede Staters Historie.

Oppnådde priser på

GOODFELLOW-AUKSJONEN

Kort før tidsskriftet skal gå i trykken får vi tilsendt fra H. R. Harmer en liste over de priser som ble oppnådd på Goodfellowauksjonen i London den 3. og 4. mars. Vi gjengir først prisene for de objekter som er avbildet på sidene 63—66:

Side 63

268	—
270	£ 48. 0.0
274	£ 18. 0.0
277	£ 31. 0.0
284	£ 20. 0.0
285	£ 110. 0.0
287	£ 22. 0.0
299	£ 48. 0.0
366	£ 10.10.0

Side 64

292	£ 130. 0.0
311	£ 80. 0.0
318	—
297	£ 31. 0.0
328	—
332	—
266	£ 30. 0.0

Side 65

295	£ 21. 0.0
367	£ 13. 0.0
393	£ 17. 0.0
319	—
289	£ 65. 0.0
374	£ 12.10.0
446	£ 6.10.0
324	£ 31. 0.0
329	—
498	£ 20. 0.0
502	£ 10. 0.0
314	—

Side 66

389	£ 40. 0.0
390	£ 46. 0.0
405	£ 26. 0.0
449	£ 60. 0.0
429	£ 17. 0.0
465	£ 30. 0.0
477	£ 18.10.0
476	£ 22. 0.0
513	£ 16. 0.0
515	£ 22. 0.0

Et helark 4 skill. 1863/66, plate II oppnådde £ 270.0.0, et halvark av samme merke £ 77.10.0. Et helark 24 skill., ukjent plate ---, et helark av samme merke, plate VI, oppnådde £ 30.0.0 og et helark plate VII samme pris. Et helark 3 skill. 1872/75 £ 44.0.0 og en 77 blokk av samme merke £ 18.0.0. Et helark 12 øre, nr. 45 a, grålig brun, £ 63.0.0. 9 objekter ble ikke solgt. Total salgssum for de norske merker £ 3 863.17.0.

Samler-annonser.

Ich bin Ihr Einkäufer u. Lieferant in grossen u. kleine in Europaneuheiten, Bündel, Massenware, Pakete, Partien u.s.w. Österreich Donaustaaten sofort nach erscheinen, Spezial- Briefmarken- Farbenführer, schreiben Sie mir bitte Ihre Wünsche. Tausche Österreichneuheiten auf Einschreibe — Luftpostbrief gegen ebensolche Ihres Landes als Gegenwert nehme ich gerne Liebesgabenpakete.

Dipl. Kfm. H. Zahn. Briefmarken. Karl Meiselstrasse 1 Wien 20/XX. Austria. Referenz: Liga für Menschenrechte Landesverband Austria Wien IX.

Januariprislista på svenska med många förmånliga offerter på frimärken och litteratur såndes gratis och franco. Korrespondens: Svenska, English, Deutsch.

Henrik Pollak, 46 Hereford Road, London W. 2.

La meg overta hva De måtte ha av materiell 3 skill. posthorn og 10 øre stolpeskrift. Gjerne usortert buntevare. Betaler godt eller gir gode skill.merker etc. i bytte. Skriv til

annonsejef S. Løkeberg, Tønsberg.

Røverkjøp. Påbegynt Norges-samling + flere hundre brukte frimerker fra inn- og utland, og 2—3 årganger av dette tidsskrift selges netto for kr. 85.00.

Ibb Unge, Leirviklandet.

Nederlandsk frimerkesamler ønsker forbindelse med norske, svenske, danske og finske samlere for bytte av helsaker, båt-, tog- og spesialavstemplinger, hypost og maskinstempler. Gir skandinaviske og andre merker, basis AFA. Skriv på engelsk eller norsk til

Jan Dekker, Weesperzijde 91 I, Amsterdam O. Ref.: J. O. Stensdal, Høvik, Københavns Phil.-Klub, Valkyrien.

Filatelister — 25 år — ønsker stilling i frimerkeforretning, i Norge eller utlandet. Har 10 års studium av hele verdens frimerker, examen artium (kunnskaper i eng., ty., fr., sp.), skriver godt maskin. Send Deres tilbud til Bill. nrk. «Meget interessant».

«Arbeidernes Filatelistklubb», Box 805, Oslo,

har nå reorganisert sin byttevirksomhet, og gode utvalgshefter sendes til alle samlere som er medlemmer av forbundsklubber. Vi tar også mot utvalgshefter fra samlere til videre sirkulasjon. Vi konsentrerer oss i første rekke om de aktuelle samleområder: Norge, Skand., Tyskl., Holland, Belgia, Frankrike, Sveits, Luftpost, Eng. Kol. — Våre priser er alltid a jour med de siste markedspriser. Ved korrespondanse, oppgi klubb og vedlegg porto.

Søker norske ubrukte (postfriske) blokker og striper med marginaler. Tilbud med ang. av nr. etter Norges-kat. eller utvalg sendes til

Tannlege J. Havstad, Grimstad.

6 nye islandske luftpostmerker utsendes i løpet av sommeren. Jeg sender kpl. sett på f.d.brev til Dem for kr. 9.75. Skriv etter oppl. ang. bet. til: Peder Jensen, Millinge st., Danmark.

Byte ønskas med Norska samlare. Önskar frim. från Norge i obegränsat antal upp till 50 av var sort. Giver i byte frim. från Sverige. Basis AFA eller Zumstein. Frank. filatelistisk detsamma åter.
Mats Ernstsson, Ljurnhall, Sverige.

Norge nr. 35 kjøpes for spesialstudium. Norge nr. 64 interesserer også. Tilbud og/eller utvalg sendes

Skogforvalter Johannessen, Sandnes.

The liveliest French Exchange Club, calling serious collectors and hobbyists of Skandinavia. Works the world over. Language no barrier. — Yearly membership kr. 5.00. Full particulars:

Armorique. 55. R. de Coulmiers - Nantes (L.I.) France.

Norge V-merker 20, 5 kr. samt 50 øre m. v. ønskes. Gir Sverige etter mankoliste. Basis Den el. Zumstein.

C. A. Ekman, Mariaborgsskolan, Norrköping, Sverige.

En samling frimerker utstykket. Forlang utvalg tilsendt. En del filatelistisk litteratur til salgs. Prisliste gratis. Norske merker kjøpes.

Henvendelse Asm. Løvseth, Ørnes.

Send meg 100—500 bl. Norge og jeg sender samme antall Sverige. Bedre mot bedre. Ikke massevare.

Stig Andersson, Stockared. Bjurböck, Sverige.

KJEMPESAMLING UTSTYKKES

Inneholder nesten hele Europa komplett — alle gode sett 1923—35 og luftp. postfriske. Interesserte bes innsende mankolister, helst etter Zumstein. Prisene kommer til å ligge på ca. kr. 120.00 pr. 100.00 Zumsteinfr.

Arbeidernes Filatelistklubb, byttevirksomheten, Box 805, Oslo.

Kjøper noen norske hypostmerker.

Billett nedl. i ekspedisjonen.

Gode

samlinger og enkeltmerker kjøpes. Har spesielt interesse av eldre merker Europa og U.S.A.

Kommisjonshefter mottas.

FINN O. ARNESEN

SKIPPERGATEN 36 = OSLO

Autorisert frimerkehandler.

Nettopp utkommet:

Norsk Filatelistisk Tidsskrifts særtrykk nr. 4:

SVERIGES FRIMERKER

Av Abr. Odfjell.

61 sider. — Pris kr 4.50 + porto
(innenlands kr. 0.25, utenlands kr. 0.40).

Begrenset opplag.

Bestill. sendes tidsskriftets forretningsfører: Trond Bjerkås, Kringsjåvn. 8, Jar pr. Oslo

AFA FRIMÆRKEKATALOG 1947

— største skandinaviske Katalog —

omfatter de mest populære europæiske Samlerfelter. 550 Sider
med ca. 6600 Afbildninger.

Pris norske Kr. 8.00 hæftet, n. Kr. 9.00 kart. plus Porto n. Kr.
1.05.

POPULÆR FILATELI

Frimærkebladet udsendes i 18 Numre aarligt med interessant
og underholdende Stof, mange gode Annoncetilbud og maaned-
ligt Supplement med Nyheder og Prisrettelser til AFA Katalo-
get. Abonnement koster pr. Kalenderaar n. Kr. 5.00.

Aarhus Frimærkehandel

Bruunsgade 33, 1. Sal.

Aarhus — Danmark.

D r a m m e n

Autorisert frimerkehändler.

HOW
RARE STAMPS
AND
COLLECTIONS
ARE
SOLD

by
Robson Lowe

Price **2/6** from
ROBSON LOWE LTD.

50 Pall Mall
London, S.W. 1

Abbey 4034

On Selling
On Sentiment

A CASH SALE
Offers and Valuations
Valuation Fees

BY PRIVATE TREATY
Speed
Illustrated Brochures
The Price
Offers
Commission Charged

AN AUCTION SALE
A Gamble
Permanent Values
Open Competition
Auction Efficiency
Souvenir Catalogues
Executors
Specialised Stamp Sales
Postal History Auctions
General Sales
Bournemouth Stamp Auctions
The Process of Preparation
«Breaking Up»
Mount, Count and Value
Describing
The Finishing Touches
The Proofs
Catalogue Despatch
Accounting
Inspection
Entering the Bids
The Rehearsal
Reserves
The Average Price
Viewing Days
The Sale Day
Three Lots a Minute
Despatch
Payment for Sales
Commission
Publicity

The Philatelist
Transport
Summing-up